MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
LORRAINE SCHEMBRI ORLAND

Seduta tat-12 ta' Dicembru, 2013

Rikors Numru. 873/2004

Kummissarju tat-Taxxi Interni

vs

Angelo Bonanno

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ir-rikors ta' Angelo Bonanno *ai termini* tal-Artikolu 466 (2) tal-Kap 12 tal-Ligijiet datat 12 ta' Novembru 2004 ipprezentat quddiem din il-Qorti kif diversament presjeduta, fejn espona: -

Illi permezz ta' ittra ufficjali mibghuta mill-Kummissarju tat-Taxxi Interni datata 26 ta' Ottubru 2004 u debitament notifikata lill-esponenti fit-30 ta' Ottubru 2004, l-Kummissarju tat-Taxxi Interni qed jitlob il-hlas tas-somma ta' erbatax-il elf mitejn u tnax-il lira Maltin (Lm14,212) rapprezentanti taxxa fuq id-dhul jew taxxa provizorja

ghas-snin ta' stima 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989 u 1997.

Illi l-esponenti qed bil-prezenti joggezzjona ghat-talba tal-Kummissarju tat-Taxxi Interni ghal hlas tal-ammont imsemmi, *stante* illi dan l-ammont ma hux dovut, peress illi l-esponenti dejjem hallas dak rikjest minnu skont il-Ligi tat-taxxa fuq id-dhul, u ghalhekk ma hemm l-ebda pendenza mal-imsemmi Dipartiment.

Illi *inoltre*, l-ammont reklamat huwa fi kwalunkwe kaz preskritt *ai termini* tal-Artikolu 47 (2) tal-Kap 372 tal-Ligijiet ta' Malta.

Ghaldaqstant, l-esponenti umilment jitlob lil din l-Onorabbli Qorti joghgobha tichad it-talba tal-Kummissarju tat-Taxxi Interni riportata fl-ittra ufficjali datata 26 ta' Ottubru 2004, u dan ghar-ragunijiet premessi.

Bl-ispejjez.

Rat li dan ir-rikors gie appuntat ghas-smigh mill-Qorti kif diversament presjeduta ghas-seduta tas-16 ta' Dicembru 2004.

Rat ir-risposta tal-Kummissarju tat-Taxxi Interni datata 16 ta' Dicembru 2004 (fol 7) fejn espona : -

Illi l-ammonti mitluba huma dovuti ghar-ragunijiet segwenti:

Illi rigwardanti l-ammonti li qed jintalbu ghas-snin 1975 sa 1978, dawn ukoll m'humiex preskritti *stante* illi japplikaw l-emendi l-godda ghal-ligi tat-Taxxa, u senjatament dawk kontenuti fl-Artikolu 47(3) ta' l-Att dwar l-Amministrazzjoni tat-Taxxa, li permezz taghhom kwalunkwe ammonti li kienu ghadhom ma ngabrux sal-gurnata tad-dhul fis-sehh ta' tali emendi saru jistghu jintalbu sas-sena 2005.

Illi ghar-rigward ta' l-ammonti li qed jintalbu ghas-snin ta' stima 1979 sa 1988, dawn m'humiex preskritti u dan

stante li r-rikorrent diga` kien oggezzjona ghalihom u, billi d-Dipartiment hareg *refusal* fit-30 t'Ottubru 2001, li ghaliha ma kien hemm ebda appell mir-rikorrent, l-ammonti kollha ghadhom dovuti skont il-ligi. Ta' min josserva li sakemm hareg tali rifjut ir-rikorrent kien baqa' ma baghat ebda *returns* lid-Dipartiment ghas-snin fuq imsemmija, u dan minkejja li kien gie mitlub u mfakkar ghalihom ghal diversi drabi mill-istess Dipartiment.

Illi fl-ahharnett, l-ammonti ghas-snin ta' stima 1989 u 1997 huma dovuti billi dawn inharget l-istima fuqhom fit-3 ta' Novembru 1997 u t-3 ta' Mejju 2002 rispettivament, u ghalhekk ghadhom m'humiex preskritti.

Illi mis-suespost jidher car li altru milli l-ammonti rikjesti mid-Dipartiment dejjem gew imhallsa mir-rikorrent.

Ghaldaqstant, l-esponent isostni li l-ammonti mitluba huma, kollha dovuti.

Bl-ispejjez.

Rat il-verbal tas-seduta tas-7 ta' Novembru 2006 mizmuma quddiem il-Qorti kif diversament presjeduta fejn Dr. Hubert Theuma ghall-intimat iddikjara li ma ghandux provi aktar xi jressaq. L-Avukati tal-partijiet trattaw il-kawza. Ir-rikors gie differit ghas-sentenza ghall-31 ta' Jannar 2007; u l-verbali l-ohra kollha, inkluz dak tat-12 ta' Dicembru 2012, fejn b' ordni tal-Qorti il-kawza giet differita ghas-sentenza ghas-16 ta' Mejju 2013.

Rat is-surroga datata 16 ta' Jannar 2013 fejn din il-kawza giet assenjata lil din il-Qorti kif hekk presjeduta.

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tad-Direttur Generali (Taxxi Interni) gja l-Kummissarju tat-Taxxi Interni *a tenur* tad-digriet ta' din il-Qorti tas-16 ta' Mejju 2013 (fol 91).

Rat il-verbal tas-seduta tas-16 ta' Mejju 2013 u tas-26 ta' Settembru 2013 mizmuma quddiem din il-Qorti kif hekk illum presjeduta fejn fl-ahhar seduta meta ssejjah r-rikors dehret Dr. Sarah Portelli ghall-Kummissarju tat-Taxxi

Interni hawnhekk rapprezentan minn Noel Mangion. L-intimat u d-difensur tieghu Dr. Edward Gatt msejhin tliet darbiet baqghu ma dehrux. Il-Qorti rat il-verbal tas-16 ta’ Mejju 2013, u li r-rikorrent odjern Angelo Bonanno ma ressaqx in-nota tieghu filwaqt li l-Kummissarju tat-Taxxi Interni ottempra ruhu ma’ dak id-digriet; ikkonsidrat li kien hemm zmien bizzejjed ghal Bonanno biex iressaq is-sottomissjonijiet, ghalhekk din il-Qorti ordnat li l-istadju ta’ provi u sottomissjonijiet huwa maghluq u ddifferixxiet il-kawza ghas-sentenza ghat-12 ta’ Dicembru 2013.

Hadet konjizzjoni tal-provi prodotti.

II. <u>KONSIDERAZZJONIJIET</u>

Din il-kawza giet assenjata lil din il-Qorti kif attwalment presjeduta permezz ta' surroga datata s-16 ta' Jannar 2013.

Illi l-kaz in ezami jirrigwarda stimi ta' taxxa fuq id-dhul jew taxxa provizorja li l-Kummissarju tat-Taxxi Interni kien ghamel ghas-Snin ta’ Stima 1975 sa 1989, u ghas-Sena ta' Stima 1997. Ir-rikorrent odjern jghid li ma hemm ebda ammont dovut peress li dejjem hallas dak rikjest minnu skont il-Ligi, u li, *inoltre* l-ammont reklamat huwa preskritt *ai termini* tal-Artikolu 47(2) tal-Kap 372 tal-Ligijiet ta' Malta.

L-intimat Kummissarju tat-Taxxi Interni, fir-risposta tieghu, invoka l-ammendi li gew introdotti fil-Kap. 372 tal-Ligijiet ta' Malta li permezz tal-istess ammonti li ghadhom ma ingabrux jistghu jintalbu sas-sena 2005. *Inoltre*, riferibbilment ghall-ammonti mitluba ghas-Snin ta' Stima 1979 sa 1988, jghid li dawn mhumiex preskritti ghaliex ir-rikorrent kien oggezzjona ghalihom kif jispjega fir-Risposta tieghu. Ghar-rigward tal-ammonti dovuti ghas-Snin ta' Stimi 1989 u 1997, inharget stima fuqhom fit-3 ta' Novembru 1997 u fit-3 ta' Mejju 2002 rispettivament u ghalhekk lanqas dawn ma huma preskritti.

<u>Provi Prodotti</u>

Il-Qorti bilfors ikollha tosserva li l-provi f'din il-kawza huma skarsi wisq. Bizzejjed li jigi nnutat li l-ittra ufficjali tas-26 ta' Ottubru 2004 li hija l-pern ta' din il-kawza u anke l-bazi tal-eccezzjoni ulterjuri ssollevata mill-intimat, ma giet esebita minn hadd mill-partijiet. Madanakollu dwar l-ezistenza ta' din l-ittra u s-snin ta' Stima milquta minnha, ma hemm l-ebda kontestazzjoni. Difatti **Ludgardo Mercieca** a fol. 15 ghamel riferenza ghall-ittra imsemmija u kkonferma l-bilanc li jikkombacja mal-ammont imsemmi fir-rikors odjern. Dan johrog minn prospett li gie esebit minn dan ix-xhud, in rapprezentanza tal-intimat odjern immarkat **DOK LM**, li jaghmel riferenza ghas-Snin ta' Stima in kwistjoni u jaghti *breakdown* tal-ammont ta' taxxa mahduma ghal kull sena.

Ludgardo Mercieca[1] kkonferma li kienet saret oggezzjoni mir-rikorrent ghall-istimi tas-snin 1979 sa 1988 pero` meta d-Dipartiment baghat ghalih, naqas li jidher. L-oggezzjoni giet irrifjutata. **(DOK LM2)**.

Dan id-Dokument **(LM2)** huwa datat it-30 ta' Ottubru 2001. Minn din l-ittra mibghuta mid-Dipartiment, johorgu s-segwenti kostatazzjonijiet li ma gewx kontradetti mir-rikorrent:

i. Riferibbilment ghal Y/A 1979 - 1982 u 1984 jirrizulta li r-rikorrent intalab li jibghat prospetti ta' taxxa b'avvizi tas-7 ta' Novembru 1983 u 12 ta' Awwissu 1985.

ii. Riferibbilment ghal Y/A 1985 u 1986, intbaghatu avvizi datati l-25 ta' Settembru 1986 u 18 ta' Settembru 1987 fl-istess sens.

Ir-rikorrent baqa' ma ressaqx prospetti ghas-snin imsemmija u lanqas ghall-1987 u 1988 tant li l-kont ghal Y/A 1983-1987 inhadmu fuq bazi ta' prospett mhux mibghut.

---

[1] Xhieda a fol.15 u 16 tal-process.

iii. Ir-rikorrent ipprezenta oggezzjoni ghal Y/A 1979-1987, 1987 (add) u 1988 b'zewg ittri datati l-20 ta' April 1990 u t-3 ta' Awwissu 1990.

iv. L-intimat baghat proposta dettaljata ta' ftehim fuq l-oggezzjoni hekk imressqa b'ittra tal-20 ta' Ottubru 2000. "*Din l-ittra registrata giet lura u intbaghtet ittra ohra datata s-17 ta' Jannar 2001."* Din l-ahhar ittra izda kienet semplicement sejha lir-rikorrent biex imur id-Dipartiment f'appuntament prefiss. Dan il-ftehim baqa' ma giex ritornat sat-30 ta' Ottubru 2001 (id-data tad-DOK LM2).

Dok LM2 ghalhekk jghid *“li ghandha titqies bhala notifika ta' rifjut bil-miktub mill-Kummissarju ghall-iskopijiet tal-artikolu 33(5) tal-Kap. 372."*

Dan id-dokument tat-30 ta' Ottubru 2001 jirreferi ghal Y/A 1979, 1981-1988. Ma jirrizultax li sar appell mill-istimi maghmula.

Meta rega' xehed f'seduta ulterjuri quddiem din il-Qorti kif diversament presjeduta[2] Ludgardo Mercieca esebixxa prospett **DOK LM** (a fol 29). li minnu jirrizulta s-segwenti: -

Snin ta' Stima 1974 sa 1978, 1989, 1990 - M'hemmx oggezzjoni;

*Snin ta' Stima 1979 sa 1988 - kien hemm refusal imma r-rikorrent ma' ghamilx appell. (**ara DOK LM2**);*

Sena ta' Stima 1997 - ir-rikorrent accetta il-hlas skont l-ittra DOK.I (li ma gietx esebita);

Snin ta' Stima 1991 sa 1996 - ma hemmx taxxa.

Xehed **Angelo Bonanno[3]** u qal li l-karti tat-taxxa ta' xogholu kien jimlihomlu l-*accountant.*

---

[2] Xhieda a fol. 52 *et.seq.* tal-process.
[3] Xhieda a fol. 19 *et. seq*. tal-process.

Xehed ulterjorment b'affidavit fejn qal li l-ewwel kien jahdem ghar-rasu mbaghad ghamel 8 snin impjegat mal-kumpanija *Bonanno Brothers Limited* bil-paga. Il-paga kien jirceviha bit-taxxa u l-boll imnaqqsa.

"*Aparti l-ittra ufficjali li jien qed nircieva nghid li d-Dipartiment tat-Taxxa qatt ma kien baghatli xi att gudizzjarju iehor ...Qabel l-ittra ufficjali pero` jien nghid li kont ircevejt talba semplicement b'ittra b'talba ghall-hlas, izda jien kont oggezzjonajt ghal tali talba. Illi nghid li jiena ma smajt xejn wara l-oggezzjoni izda kont wara, u dan dejjem qabel l-ittra ufficjali, gejt mgharraf li l-oggezzjoni tieghi ma gietx milqugha."*

Dokumenti esebiti: Is-segwenti dokumenti gew esebiti mill-intimat u annessi ma rikors a fol. 56 -

DOK KT1 - Ittra Ufficjali pprezentata fis-6 ta' Settembru 1990 kontra r-rikorrent "*ghan-nom u in rapprezentanza tas-socjeta` Bonanno Brothers Construction Ltd,"* ghal Lm901 ghas-Snin ta' Stima 1988 u 1989. (Riferta datat 17/9/1990 a fol 60 bil-posta. Din l-ittra m'ghandha x'taqsam xejn mal-kaz in ezami li jirrigwarda lil Angelo Bonanno *proprio* u jidher li giet esebita bi zball peress li fir-rikors tieghu, l-intimat juri li ried jesebixxi ittra ufficjali ohra tal-istess data li kienet tirreferi proprju ghal Y/A 1974-1987 fl-ammont ta' Lm8741. Minn **DOK KT2** jiirrizulta li r-rikorrent ircieva ittra f'dan is-sens izda dan mhuwiex bizzejjed sabiex l-intimat jissostanzja t-tezi tieghu li interrompa l-preskrizzjoni peress li tali ittra gudizzjarja kellha tigi esebita sabiex il-Qorti jkollha l-opportunita` tezamina l-kontenut u l-import taghha. Jibqa' l-fatt ghalhekk, li l-Qorti m'ghandha l-ebda prova li z-zmien preskrittiv gie interrott bil-prezentata ta' ittra gudizzjarja.

DOl KT2 Ittra ta' oggezzjoni datata l-24 ta' Settembru 1990, mibghuta ghan-nom ta’ Angelo Bonanno (Reg No 77 2089 21) li taghmel riferenza ghall-stimi ghal Y/A 1987 u 1988 u tghid li "*a further objection has since been raised against years of assessment 1975/1987 ....*. Id-Dipartiment gie mitlub li jirriduci l-ammont mitlub fl-ittra ufficjali peress li kien hemm oggezzjonijiet pendenti.

DOK KT3 - Ittra ufficjali datata 11 ta Lulju 1991 fl-ammont ta' Lm1,263 ghal Y/A 1974 -1988 (orig.).

KT4 - Mandat ta' Sekwestru ezekuttiv mahrug kontra Angelo Bonanno fl-10 ta' Dicembru 1992 ghall-imsemmija snin koperti bid-**Dok KT3**, li baqa' jigi pprorogat sas-sena 1999 **(DOK KT5)**.

Eccezzjonijiet tal-Intimat

Nullita` tal-Azzjoni

Din l-eccezzjoni giet sollevata f'nota ta' sottomissjonijiet ipprezentata quddiem din il-Qorti kif attwalment presjeduta. Il-Qorti tosserva li din il-kawza thalliet ghas-sentenza fis-7 ta' Novembru 2006 u ma jirrizultax mill-atti li giet sollevata l-kwistjoni ta' nullita` tal-proceduri odjerni waqt is-smigh tal-provi u t-trattazzjoni tal-kaz.

Skont l-artikolu 728 tal-kap 12, ir-regola generali hija li l-ebda eccezzjoni ulterjuri, salv dawk li huma ta' natura perentorja jew li jinqalghu waqt il-kawza (art.731) ma tista tinghata minghajr l-awtorizzazzjoni tal-Qorti. Dan l-artikolu gie ammendat bl-Att XXII tal-2005 fejn ir-riferenza ghall-kelma "*risposta"* gie abrogat u sostitwit b'riferenza ghall-risposta guramentata biss.[4] Din l-ammenda kienet mehtiega b'konsegwenza ghall-ammendi wiesa' li sehhew b'dan l-Att li sostitwew ir-Rikors Guramentat u r-Risposta Guramentata ghall-procedura b'citazzjoni u bin-nota tal-eccezzjonijiet rispettivament.[5] Difatti l-artikolu 156 tal-Kap 12 kien japplika ghal proceduri li jinbdew permezz ta' citazzjoni "*jew rikors".*

Dawn l-ammendi ma kienux ghadhom *in vigore* fiz-zmien li gew intavolati l-proceduri odjerni u l-principji ennunzjati fl-artikolu 728 ghandhom japplikaw ghar-risposta ghar-rikors odjern. Dan il-kaz gie istitwit *a tenur* tal-artikolu **466**

[4] XXII.2005.60
[5] XXII.2005.17

tal-Kap.12 li ma jirrikjedix Rikors Guramentat imma semplici rikors.

Skont it-test l-artikolu 728 tal-Kap. 12 ga qabel l-ammendi imsemmija, jirrizulta li : "**(***1) Bla ħsara għad-dispożizzjonijiet tal-artikolu 731 fil-kawżi li jsiru b'citazzjoni jew b'rikors l-eċċezzjonijiet kollha sew jekk dilatorji jew dwar il-meritu għandhom jingħataw fin-nota tal-eccezzjonijiet jew fir-risposta skont il-każ. Dawk l-eċċezzjonijiet li jolqtu l-meritu għandhom jingħataw bla ħsara ta' dawn l-eċċezzjonijiet dilatorji."*

Dan l-artikolu gie interpretat fi skorta ta' gurisprudenza. Fis- sentenza fl-ismijiet **"Angelo Montebello vs Stratford Company Limited et"** (P.A. (RCP) – 29 ta' Novembru 2007) fejn inghad li ladarba eccezzjoni ma tressqitx fin-nota ta' eccezzjonijiet dan ifisser li proprjament lanqas ma ghandha tigi kkunsidrata u dan peress li ma hemm l-ebda dubju li tali difiza ghandha tohrog min-nota ta' eccezzjonijiet jew illum mir-risposta guramentata u dan anke fuq l-iskorta ta' gurisprudenza konstanti nkluza dik ta' l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell fil-kaz **"Vincent Camilleri vs Gaetana Aquilina"** (A.C. – 16 ta' Marzu 2004); u **"Bank of Valletta plc vs Abbazia Company Ltd"** (A.I.C (RCP) – 5 ta' Mejju 2011). Fuq l-istess vina jinghad li jekk tali eccezzjonijiet ma jitressqux *in limine litis* dawn ghandhom jigu kkunsidrati bhala li gew rinunzjati **"Fogg Insurances Agencies Limited vs Raymond Azzopardi"** (A.I.C. (PS) – 25 ta' Marzu 2003).

Izda fir-rigward ta' eccezzjonijiet ta' natura perentorja kkontemplati fl-**artikolu 731** "*ma jkunx mehtieg li ssir talba lill-Qorti kif kontemplat fis-subinciz (2) ta' l-Artikolu 728 u konsegwentement hija eskluza kull diskrezzjoni ta' dik il-Qorti li tezamina jekk kienx hemm raguni valida 'l ghaliex tali eccezzjoni ma tkunx inghatat fin-nota tal-eccezzjonijiet jew fir-risposta.*" F'dan il-kaz "*L-indagini tal-Qorti ... ghandha tkun limitata biex tistabbilixxi jekk verament tali eccezzjonijiet humiex ta' natura perentorja jew jekk il-htiega taghhom inqalatx waqt il-proceduri." -* App. Civ. "***Sunspot Tours Lmited vs C.H. Caterers Limited" -*** dec. fis-16 ta' Dicembru 2003.

Fil-kaz in ezami, il-Qorti din l-eccezzjoni ma gietx imressqa formalment imma giet imqajma *a lampo* f'nota ta' sottomissjonijiet, wara li l-kawza thalliet ghas-sentenza.

Fil-kawza fl-ismijiet "***M. C. Zammit Tabona et vs Emmanuele Borg”*** -(App. Civ. dec. fis-7 ta' Frar 1966) gie stabbilit awtorevolment li "*L-artikolu 158 tal-Kodici tal-Organizzazzjoni u tal-Procedura Civili ghandu jfisser li l-eccezzjonijiet kollha, tant ritwali kemm fil-mertu, li ghalihom fuq il-fatti maghrufa hemm lok, ghandhom jinghataw mill-ewwel fin-nota tal-eccezzjonijiet."*

Kif gie ribadit mill-Qorti ta' l-Appell fil-kawza "***Anthony Cristina pro et noe vs Eleonora Mizzi"*** (App. Civ. - dec. fis-27 ta' Marzu 2003)[6] l-artikolu 158 kif ammendat bl-Att XXIV tal-1995 u emendi ohra precedenti *"innewtralizzaw attitudini liberali mehuda f'gurisprudenza antecedenti fejn gie ritenut li l-Qorti hija fid-dover li tiehu konjizzjoni ta' eccezzjonijiet li jkunu gew ssollevati anke f'noti ta' sottomissjonijiet."* (ara ad. es. **"*Services Limited v Joseph Zammit*"** (App. Civ. (Sede Inf. - dec. fid-19 ta' Jannar 1999).

Indipendentement mill-forma li tintuza biex tigi ssollevata eccezzjoni ulterjuri, kif gie ribadit milll-Qorti ta' l-Appell, fil-kaz "**Vincent Camilleri et - vs - Gaetana Aquilina"** (Dec.fis-16 ta' Marzu 2004**)** ***"****mhux korrett u lanqas ma ghandu jigi permess li, fi stadju inoltrat tal-kawza meta l-istadju tal-provi jkun maghluq u meta din tithalla ghas-sottomissjonijiet orali jew biex jigu prezentati noti tal-osservazzjonijiet, il-kontro-parti tigi rinfaccata b’linja difenzjonali gdida minghajr ma jigu osservati r-regoli procedurali."*

Il-Qorti taqbel ma' dan ir-ragunament li jevita sorprizi li jistghu jimminaw l-amministrazzjoni retta tal-gustizzja u ghal dawn il-motivi, din l-eccezzjoni qed tigi michuda.

PRESKRIZZJONI

[6] Kollezz Vol. LXXXVII.II.pt.I.pp. 189 et.seq.

L-artikolu **47(2)** tal-Kap 372 jghid hekk: *"Salv kif xort'oħra espressament provdut fl-Atti dwar it-Taxxi u salvi b'mod partikolari d-dispozizzjonijiet tal-artikolu 30(5) u tal-artikolu 31(7), l-azzjoni għall-ħlas tat-taxxa, taxxa addizzjonali, imgħax jew xi penali tista' tinbeda f'kull żmien mid-data minn meta jsiru dovuti u għandhom jitħallsu sa tmien snin minn dik id-data jew, meta tkun saret stima għar-rigward tagħhom, mid-data meta dik l-istima ssir finali u konklużiva."*

Dan l-artikolu gie ammendat billi l-perjodu preskrittiv gie estiz b'effett retroattiv. Difatti insibu fl-artikolu **47(4) li** :

"Meta l-azzjoni msemmija fis-subartikoli (2) u (3) ma tkunx ittieħdet fiż-żmien hemm stipulat, u dak iż-żmien jiskadi fil-31 ta' Diċembru, 2003 jew qabel dik id-data, għaldaqstant, minkejja d-dispozizzjonijiet ta' dawk is-subartikoli, l-azzjoni għall-ħlas ta' dik it-taxxa, taxxa addizzjonali, imgħax jew penali tista' tittieħed sal-31 ta' Diċembru 2005."

Applikazzjoni Retroattiva ta' Ligi Fiskali

Bis-sahha tas-sub-artikolu 47(4) il-legislatur ittenta jirriattiva d-dritt tal-intimat li jitlob hlas tat-taxxa, *nonostante* li z-zmien ta' tmien snin koncess ikun ga` skada.

Minn ezami ta' din il-gurisprudenza *ormai* kostanti jirrizulta li l-Qrati taghna ma baqghux lura milli huma wkoll jissottolineaw certi principji in materja ta' retroattivita` ta' ligi fiskali anke peress li l-ligi taghna ma teskludix *espressis verbis*, l-applikazzjoni retroattiva ta' ligijiet. (Vide ad.es. "***Cassar Torreggiani v Gatt***" (App. Civ. – dec. fit-12 ta' Mejju 1950 li stabbiliet il-principju tan-non-retroattivita` japplika wkoll ghal-ligijiet fiskali).

Minn dak ricerkat il-kwistjoni tidher li qamet fil-kawza bikrija, fl-ismijiet "***Michele Muscat v. L-Onor. Roberto Briffa, Collettore delle Dogane***", **(**Prim Awla tal-Qorti Civili deciza fit-12 ta' April 1919). Fiha inghad li "*di regola ligi promulgate"* m'ghandhiex ikollha effett hlief ghal

quddiem b'mod li ma ghandhiex testendi ruhha *"ai fatti ga` compiuti e consumati: La legge di regola, quindi, non ha effetto retroattivo ed e` di diritto volgare il broccardo che 'lex non habet oculus retro."* Affermat din ir-regola generali, il-Qorti f'din is-sentenza kompliet *"quantunque sia in facolta` del legislatore espressamente dichiarare che la legge debba comprendere nel suo impero anche gli atti, che non fossero ancora compiuti, tuttavia i diritti quesiti sono sempre di giustizia dalla legge rispettati."*

L-artikolu 47(4) tal-Kap.372 jaghti effett retroattiv in kwantu il-Kummissarju tat-Taxxi Interni inghata s-setgha li jsegwixxi il-hlas ta' taxxa fuq stimi gja preskritt.

Il-Qorti ta' l-Appell (Sede Inferjuri) fil-kaz "***Kummissarju tat-Taxxi Interni v Alfred Caruana**,"* deciza fl-10 ta' Jannar 2007,[7] ittrattat b'mod dettaljat hafna l-effett tas-sub-artikolu u in succint osservat li filwaqt li meta jiskadi t-terminu ta' preskrizzjoni, jintilef id-dritt tal-azzjoni, izda mhux ukoll id-dritt innifsu (tant li hlas ta' kreditu estint jitqies bhala hlas in ottemperanza ta' obbligazzjoni naturali), dak id-dritt ma jistax jerga' jitqies ezegwibbli b'att unilaterali tal-kreditur. Din il-Qorti tara li c-cirkostanzi ta' dik il-kawza ghandhom xebh ma' dawk ta' din il-kawza.

Il-principji enunzjati fil-kaz ta' Caruana gew abbraccjati minn din il-Qorti kif diversament presjeduta u mill-Qorti ta' l-Appell fi skorta ta' gurisprudenza *ormai* kostanti. Fil-kaz fl-ismijiet "**Emanuel Zammit v. Kummissarju tat-Taxxi Interni**" deciza fil-5 ta' Marzu 2007, il-Qorti ta' l-Appell qalet "*Din il-Qorti taqbel ma' din il-pozizzjoni. Tara li jkun kontra kull principju ta' bona fede u ragjonevolizza jekk, ghat-traskuragni tad-dipartiment governattiv, ghandu jaghmel tajjeb it-tax payer u dan billi, bi strapp legislattiv, dan jitqieghed f'pozizzjoni li jkollu jhallas taxxa snin twal wara li l-istess ikun dovut. Il-principju ghandu jkun li t-taxxa ghandha tintalab fi zmien ragjonevoli (ara* ***Kummissarju tat-Taxxi Interni vs Cachia**, deciza minn din il-Qorti fis-16 ta' Mejju 2003), u darba dan iz-zmien gie*

[7] Il-kawza citata giet ritrattata fl-istadju ta' l-appell fuq talba tal-Kummissarju tat-Taxxi Interni, liema talba giet michuda b'sentenza tal-31 ta' Mejju 2011.

stabbilit ghal tmien snin, mhux lecitu li dan jigi estiz unilateralment u a skapitu ta' min ikun gie "illiberat" mill-constraints tal-hlas."

Dan l-insenjament gie segwit mill-Qorti ta' l-Appell fil-kawzi fl-ismijiet "***Kummissarju tat-Taxxi Interni vs Frank Fenech Camilleri noe"*** deciza fid-19 ta' Frar 2008 u "***Anthony Frendo bhala eredi ta' Michael Frendo v Kummissarju tat-Taxxi Interni"*** - Dec. fit-30 ta' Lulju 2010 (Appell Civili Numru. 1205/2005/1).

Fil-kaz ta' **Anthony Frendo** fuq citat, il-Qorti ta' l-Appell esprimiet ruhha hekk: "*Din il-Qorti taqbel ma' dak kollu msemmi fil-kawza tal-"***Kummissarju tat-Taxxi Interni vs Alfred Caruana***". Il-principju tal-preskrizzjoni kien gie mdahhal fil-ligi minhabba li mhux sewwa li affarijiet jibqghu indeterminati ghal zmien twil. Huwa gust li wara t-trapass ta' certu zmien dipendenti mic-cirkostanzi li ghalihom huwa riferibbli l-kaz il-kwistjoni tigi maghluqa b'mod definittiv. Dan jassumi iktar importanza fejn wiehed ikun obbligat li biex jipprova dak li qal ikollu jipproduci dokumenti u mhux sewwa li wara li jkun ghadda l-perjodu preskrittiv il-legislatur f'oggetti ta' natura fiskali jdahhal dispozizzjonijiet retroattivi ghall-fatti li rrizultaw precedentement taht kif kienet il-ligi dak iz-zmien. Kull sistema guridika ghandha jkollha certezza tal-principji legali u r-retroattivita` hija element eccezzjonali. Ara f'dan ir-rigward* ***Kolpinghuis Nijmegen B.V.*** *(Kaz nru. 80/86) deciza mill-Qorti Ewropea fit-8 ta' Ottubru 1987 (paragrafu 13)."*

Fuq l-iskorta ta' dawn is-sentenzi, il-Qorti ta' l-Appell qalet li "*din il-Qorti gia` osservat li l-"estenzjoni" ghat-terminu ta' preskrizzjoni introdott b'dak is-subartikolu (47(4) m'ghandux jitqies li jista' jaghti zmien ulterjuri lill-Kummissarju meta z-zmien ikun gia` skada."* Difatti fil-kaz imsemmi ta' **Fenech Camilleri** l-Qorti ta' l-Appell osservat li "*l-principju ghandu jkun li t-taxxa ghandha tintalab fi zmien ragjonevoli, liema zmien gie` stabbilit bil-ligi ghal tmien snin. Dan it-terminu jibda jghaddi minn meta t-taxxa ssir dovuta (jigifieri wara li tghaddi s-sena ta' stima*

relattiva) jew, meta tkun saret stima ghar-rigward, mid-data meta dik l-istima ssir finali u konklussiva."

Madanakollu tajjeb li jigi sottolinejat li l-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) fil-kaz ta' Alfred Caruana ssottolinejat ic-cirkostanzi partikolari tal-kaz u ezaminat ir-ragjonevolezza *o meno* tal-applikazzjoni retroattiva tas-subartikolu 47(4). Sabet li "*f'dan il-kaz partikolari, u l-Qorti taghmel debita enfasi fuq dan, ma kellux ikollu applikabbilta` d-dispost tas-subinciz (2) tal-istess artikolu. Ghalkemm certament, il-Qorti tapprezza li l-ingranagg amministrattiv ta' dipartimenti kbar, bhal ma hu dak tat-Taxxi Interni, mhux dejjem jahdem b'mod mghaggel, min-naha l-ohra, hi tal-ferma konvinzjoni li fi stat ta' dritt il-legislazzjoni ma ghandhiex issir biex, temporanjament tkopri d-deficjenzi li jkunu jezistu u biex, bhal f'dan il-kaz tinnewtralizza "***quanto fosse posto in essere a norma di legge***" (***Kollez. Vol. XXIV pII p16),*** *daqskemm biex tittutela ahjar r-relazzjonijiet tal-partijiet involuti. Minn dak li rrizultalha, ma jistax ragjonevolment zgur jinghad li l-aggunta fil-ligi bl-Att II tal-2004 hi, f'dan il-kaz, predisposta u voluta fl-interess tal-appellanti* ***taxpayer*** *imma ghall-harsien rigidu u esklussiv tal-****fisco****."*

Applikazzjoni tal-Principji Legali ghall-Provi attwali.

Kif jghid ***L-Avukat Robert Attard,*** *fil-ktieb tieghu "An Introduction to Income Tax Theory" (Ediz. 2005) jghid, f'pagna 265, li: "The Commissioner's right to raise assessments is generally subject to time-bars. The general rule is that an assessment made in terms of Article 30…may be raised within eight years after the relative year of assessement."*

Interruzzjoni u Sospensjoni tal-Perjodu Preskrittiv.

Il-perjodu preskrittiv jista' jitwaqqaf skont dak provvdut fl-artikolu **47(3)** li jghid: "*Iż-żmien imsemmi fis-subartikolu (2) jitwaqqaf b'talba għal ħlas notifikata permezz tal-posta reġistrata mill-Kummissarju jew b'att ġudizzjarju preżentat mill-Kummissarju qabel ma jiskadi dak iż-żmien li fihom*

jintalab il-ħlas tal-ammont dovut." Filwaqt li n-notifika[8] hija mehtiega ghas-sejha mibghuta bil-posta registrata, il-prezentata tal-ittra gudizzjarja hija bizzejjed biex tinterrompi l-preskrizzjoni.

Il-kaz odjern ikopri s-Snin ta' Stima 1975 sa 1989 u 1997. Il-Qorti ser tikkonsidrahom fid-dawl tal-provi prodotti. Huwa utili li l-Qorti taqsam is-snin fi gruppi *ai fini* tal-apprezzament tal-provi fid-dawl tal-principji enunzjati.

i. **Y/A 1975 - 1978** : Riferibbilment ghall-ammonti mitluba ghal Y/A bejn 1975 sa' 1978, l-intimat jistrieh unikament fuq l-applikazzjoni tal-artikolu 47(4) biex isostni l-esigibbilta` taghhom. Fid-dawl tal-konsiderazzjonijiet fuq esposti, din il-Qorti tqis li ma hemm l-ebda gustifikazzjoni ghad-dewmien esagerat li ha l-*fisco* biex jaghmel l-istimi in kwistjoni u ghandhom ghalhekk jitqiesu li huma preskritti.

ii. **Y/A 1979 – 1988** : Riferibbilment ghal Y/A 1979 sa 1988 l-intimat jghid li dawn mhumiex preskritti peress li r-rikorrent kien oggezzjona ghalihom u r-*refusal* inhareg mid-Dipartiment fit-30 ta' Ottubru 2001 (Dok LM2).

Din il-Qorti fil-kaz "***Anthony Frendo v KTI"*** *(fuq citat),* kienet osservat li *"il-fatt li tax payer ma jressaqx il-prospett tieghu, ma jfissirx li l-Kummissarju hu ezenti milli johrog stima, jew li hu jista' joqghod jistenna sakemm it-tax payer jikkomforma ruhu mal-ligi. Il-Kummissarju ghandu l-poter li johrog stima meta jqis li t-tax payer hu dovut li jhallas taxxa, u l-limitu ta' tmien snin hu precizament mahsub biex jaghti zmien bizzejjed lill-Kummissarju johrog 'best of judgment assessment' jekk jara li t-tax payer in kwistjoni jkun naqas milli jipprezenta l-prospett kif trid il-ligi."*

Jirrizulta minn **Dok LM2** li ma gewx prezentati prospetti tat-taxxa ghas-Snin ta' Stima 1979 - 1984 u lanqas ghas-snin ta' Stima 1985 - 1988 u t-taxxa nhadmet fuq bazi ta' *Prospett mhux Mibghut.* Skont kif inghad mill-intimat fin-nota ta' sottomissjonijiet tieghu, l-intimat baghat ittra

[8] Regolata bl-artikou 29 tal-Kap 372 li jdahhal presunzjoni *juris tantum* ta' notifika.

ufficjali fis-6 ta' Settembru 1990 rigward it-taxxa dovuta ghas-snin 1974 sa 1987.

Inoltre skont Dok **LM2** fit-22 ta' Ottubru 1984 marru r-*Revenue Security Corps* fir-residenza tar-rikorrent fejn infurmaw lil martu biex jmur l-ufficcju u b'zewg avvizi tal-25 ta' Settembu 1986 u 18 ta' Settembru 1987 talbuh igib il- prospett ghas-Snin ta' Stima 1985 u 1986.

Izda hu manifest li dawn l-avvizi verbali u anke semplici sejha lill-*taxpayer* biex jigi sad-Dipartiment ma jservux biex jinterrompu l-preskrizzjoni skont l-artikolu 47(3).

Bil-mankanza tal-prova tal-ittra ufficjali tas-6 ta' Settembru 1990 hija nieqsa l-*prova madre* dwar l-interruzzjoni tal-preskrizzjoni almenu in kwantu din kienet teffettwa s-snin ta' Stima 1979 sa 1982 (kif ser jinghad 'il quddiem). Huwa minnu li giet esebita mill-intimat ittra ta' oggezzjoni datata l-24 ta' Settembru 1990 (KT2) riferibbilment ghas-snin 1974 - 1988 izda l-Qorti certament ma tistax tiddeduci minn din ir-risposta, il-kontenut tal-ittra ufficjali b'mod preciz b'mod li tista' tikkonkludi li din kienet ittra mahsuba *ai fini* tal-artikolu 47 (3).

Huwa minnu li r-rikorrent irregistra oggezzjoni u anke talab riduzzjoni tat-taxxa komputata izda l-perjodu preskrittiv kien gja ghadda fir-rigward tas-snin antecedenti, senjatament ghal Y/A 1979 - 1982 meta l-intimat ghamel l-oggezzjoni u proposta tieghu.

Hu ragjonevoli li cittadin, meta jkun rinfaccjat bis-sahha tal-istat, jipprova jikkoopera ma' dak li jkun mitlub. B'dan ma jfissirx li jkun qed jirrinuznja ghad-dritt tieghu li jinvoka l-preskrizzjoni, liema rinunzja, fuq skorta ta' gurisprudenza nostrali, ghandha tkun univoka. "*Rinunzja espressa ghad-dritt hemm bzonn li tirrizulta minn espressjonijiet cari u univoci* ……..." **(Vol. XXXIV p. 11 p. 646)**. "*Rinunzji tacita ta' drittijiet ma jistgthux jigu desunti hlief minn cirkostanzi tali li jippresupponu b'mod car u uniku l-abbandun tad-dritt" –* "***Carmelo Galea vs Dottor Albert Camilleri noe***", (App. Civ. - dec fit-18 ta' Marzu 1977). *Inoltre* proposta ghar-riduzzjoni ma tikkomminax f'rinunzja ghall-

preskrizzjoni jekk tali proposta qed issir *in via* ta' transazzjoni.

Fid-dawl ta' dawn il-kostatazzjonijiet, ma jiswiex ghall-intimat li jistrieh fuq l-ittra ta' rifjut tat-30 ta' Ottubru 2001 ghaliex din tippresumi l-ewwel nett il-prova tal-interruzzjoni tal-preskrizzjoni, liema prova ma gietx prodotta.

Izda l-kaz hu differenti fir-rigward tas-Snin ta' Stima 1982 sa 1990 in kwantu li l-oggezzjoni tressqet waqt li l-perjodu preskrittiv ta' 8 snin kien ghadu ghaddej (bl-ittra tal-24 ta' Settembru 1990) (**DOK KT2**).

Kif gie ribadit mill-Qorti ta' l-Appell fil-kaz imsemmi **"Kummissarju tat-Taxxi Interni v. Fenech Camilleri et"**, dwar l-effett interruttiv tal-preskrizzjoni meta jsiru oggezzjonijiet: *"Din il-Qorti tara li meta ssir stima u ssir oggezzjoni, dik l-oggezzjoni ghandha sservi bhala interruzzjoni tal-preskrizzjoni, b'mod li d-dipartiment ikollu tmien snin, mid-data tal-oggezzjoni, biex jikkunsidraha, jiddeciedi fuq x'pozizzjoni se jiehu, u johrog stima gdida/riveduta. Jekk il-kaz jitressaq quddiem il-Bord ta' Kummissarji Specjali, it-terminu jkun sospiz tul iz-zmien il-kaz ikun qed jinstema' quddiem dak il-Bord u l-Qorti tal-Appell jekk ikun il-kaz. B'dan il-mod tkun qed issir gustizzja mat-taxpayer u jigi rispettat fl-ispirtu tieghu s-subartikolu (2) tal-Artikolu 47 aktar qabel imsemmi."*

L-intimat ghalhekk ghandu ragun meta jghid li t-tmien snin jibdew jiddekorru mid-data tar-rifjut tal-oggezzjoni (30 ta' Ottubru 2001) u ghahekk ma jistax jinghad li t-talba ghal hlas tas-somma ghas-Snin ta' Stima 1982/1990 hija preskritta, u dan peress li l-Kummissarju ma jistax jipprocedi ghal gbir meta s-somma dovuta tkun ghadha taht oggezzjoni.

iii. **Y/A 1991 - 1996** - Jirrizulta mill-prospett **DOK LM** (fol. 29) li ma hemmx taxxa dovuta.

iv. **Y/A 1997** - L-ittra ufficjali mertu ta' din il-kawza mhix esebita izda mir-rikors odjern jirrizulta li l-ittra ufficjali tal-

26 ta' Ottubru 2004 tinkludi stima ghal din is-sena ta' Stima. Ghalhekk il-perjodu preskrittiv kien ghadu ghaddej meta giet ipprezentata din l-ittra ufficjali u t-talba tal-intimat m'ghandhiex titqies preskritta.

Da parti tar-rikorrent ma ressaqx provi biex jissostanzja t-tezi tieghu li ma kien dovut li jhallas xejn izjed lill-intimat. Ir-rikorrent jidher li ppernja l-kaz tieghu biss fuq il-kwistjoni ta' preskrizzjoni u anke esebixxa in atti kopja tas-sentenza tal-Qorti ta' l-Appell (Sede Inferjuri) fil-kaz imsemmi "***Kummissarju tat-Taxxi Interni v Alfred Caruana***"*.* (Fol. 52 et. seq.).

Fid-dawl tan-nuqqas tal-provi prodotti, l-ammonti stmati ghas-Snin ta' Stima 1982 sa 1990 u 1997 huma dovuti filwaqt li l-ammonti stmati ta' taxxa ghas-Snin ta' Stima 1975 sa 1981 huma preskritti. L-istimi ghas-Snin ta' Stima 1991 sa 1996 huma *nil assessments* u ghalhekk ma hemm xejn dovut fuq dawn l-istimi.

III. <u>KONKLUZJONI.</u>

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi**, billi fil-waqt li **tichad** l-eccezzjoni ulterjuri tal-Kummissarju tat-Taxxi Interni imqajma fin-nota tas-sottomissjonijiet tieghu ghar-ragunijiet spjegati fis-sentenza, **tilqa'** *in parte* l-eccezzjoni tal-Kummissarju kif dedotta fir-risposta in kwantu kompatibbli ma' din is-sentenza u **tilqa'** *in parte* t-talba tar-rikorrent odjern Angelo Bonanno billi tiddikjara li t-taxxa ghas-Snin ta' Stima 1975 sa 1981 huma preskritti.

L-ispejjez jithallsu bin-nofs bejn il-partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-------------------------------TMIEM--------------------------------